

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**De Rebus Iaponicis, Indicis, Et Pervanis Epistolæ
Recentiores**

Hay, John

Antverpiæ, 1605

Exemplvm Litterarvm P. Simonis De Sa, Rectoris Collegii S. Ioannis In Vrbe
S. Thomæ prid. Call. Aprilis, anno 1599.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61204](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61204)

Leges etiam & priuilegia Condurenſi Emporio indulta, iuſtè
nere promulgare decreui. Dei opem confido non defuturam, qui
ſicuti huic rei tam felicia dedit initia, ita feliciores ſibi ſperanda
bit exitus, quo opus ex obedientia inceptum, & à V. R. tanrope
re commendatum, cum eadem obedientia ad finè à Diuina pro-
uidentia conſtitutum perducat. Datæ Meliapore in Collegio
S. Ioannis, 20 Nouemb. 1598.

Cùm hæc Goę nuntiabantur, incredibilis fuit omnium animo-
rum motus: Chriſtianis gaudio exultantibus, ethnicis dolore cõ-
fectis, his atque illis arbitrantibus actum iam eſſe de ſecta gen-
tica, ſi vnde tota illa ſuperſtitio permanuit, inde oſium aper-
retur ad fidem Euangelicam promulgandã. Noſtri inuolato fer-
uore vltro ſe huic miſſioni obtulerunt. Quare præmiſſa oratione,
ex tota Prouincia delectu habito, miſſi ſunt P. Emanuel da Veiga,
Domus Profeſſa Præpoſitus, P. Gaſpar Stephanus, & ipſe profeſ-
ſus, ac Theologiæ antiquus profeſſor, P. Franciſcus Ricius, P.
Ioannes de Coſta, P. Petrus Euitius, P. Melchior Cotinius. Verũ
quia P. Ricius, vt ſuprà docuimus, iam ibi erat, miſimus P. Coſ-
ſalum Monterium, qui in oppido S. Thomæ in eius locum
ſuccederet.

Emmanuelem Campellum Patrem Patri Alexandro Lezi
ſocium miſimus in terras Gingianas, ad urbem Chitapatacan,
cui loco Portum S. Michaelis nomen indidimus: Eccleſiam vero
Beatiffimæ Virgini de Spe dedicari placuit. Speramus enim fore,
vt Beatiffima Virgine & S. Michaelè deprecatoribus, ac patronis,
tota hæc regio ab idolorum ſuperſtitione ad Chriſtianam fidem
traducatur. Quid poſtea ſucceſſerit à prioribus litteris vique ad
noſtrorum aduentum, ex aliis eiufdem Patris litteris V. R. co-
gnosceat.

EXEMPLVM LITTERARVM P. SIMONIS DE
SA, RECTORIS COLLEGII S. IOANNIS IN VRBE
S. Thomæ prid. Cal. Aprilis, anno 1599.

LITTERAS, quas de noſtrorum Patrum aduentu
V. R. ad me ſcripſit, dici non poteſt, quanta cum
animi lætitia acceperim; atq; adeo, vt ingenue fa-
tear, expaui dum conſiderabam opera Dei. Obtin-
pui planè dum mecum reputabam, quàm aptè &
concinnè omnia votis reſponderint. Admirans
ſum, & toto animi affectu exoſcularus, tot ac taliũ Patrum ad hæc
promiſſa

provinciam suscipiendam conspirationem & consensum. Litteras cum sociis communicavi, omnes pari gaudio felicem nuntium exceperunt: beatos predicabant, quibus tam fausta fors obtigerat. Nec minor in civitate latitia, cum Patres aduentare nuntiaturum est. Ludovicus Macedus, Lusitanus eques, Oboni carus, illico ad Obonem scripsit. Præfectus novus certiore fecit Naynâ Mudeliarem auunculum suum, amicū nostrū, qui per eos dies Paleani agebat cum Delauayo supremo Duce, cui nuper, Regio diplomate, huius civitatis administratio collata est. Nunc id agā, ut ea, quæ a postremis litteris, quas ad V. R. dedi, successerint, intelligat. Condurem profectus est frater Antonius Confaluez, ut nova Ecclesiæ principia constitueret. Exceptus est ab incolis humaniter & honorificè. Interea Delauayus militum supremus Dux, qui multū apud Regē valet auctoritate & gratia, vehementer contendit à Rege, ne committeret, ut condendæ novæ civitatis studio Areom agani sui antiquissimus portus damno afficeretur: oravit ut quemlibet alium locum Ecclesiæ ædificandæ eligerent. Primas litteras, quas Rex in hanc sententiam scripsit, voluntati Delauayi obtemperans, Obo Regulus, cuius opera & facultate Ecclesiæ cœpta erat, fictas & commentitias iudicavit. Quare totis viribus in opus incumbere iussit. At frater licet, ne Obonē læderet, non penitus cessaret: tamen ne Regē sibi infensum redderet, tardissimè progrediebatur, donec secundis litteris à Rege missis, ex ipsius Obonis sententia parendum ratus, pro tempore destitit. Interea instante Quadragesima fratrem ad colloquium euocavi, nisi tamen ita veniret, ut relictis in loco Ecclesiæ aliquot Christianis, videretur ad tempus discedere, postea opus inchoatū perfecturus. Per idem tēpus, cognito Obonem Regulū vnius diei iter in castris abesse, de consilio nostrorum, adhibito in socium Ludovico Macedo, cum convenire statui. Prima Dominica Quadragesimæ iter ingressus, feria tertia ad castra perveni, Obonem Dynastarum legationibus intentum eo die nemo interpellavit. Postridie se in colloquium dedit: iratus ostiariis, qui pridie nostrum aduentum non indicauerant, vnum ex eis supplicio affici iussit. Causam aduentus dixi non esse aliam, quàm ut litteras à V. R. allatas ipsi ostenderem, & ut patres in eius ditionem venire nuntiarem; quo sciret quanti ipsum nostri facerent, & quantopere æstimaverint Goæ ac totius Indiæ Christiani summa in nos collata beneficia. Grata fuit hæc oratio Oboni Regulo, ac mox cum illo agere cœpi de Ecclesia, quam Condure, iubete Rege, inchoatam reliquimus. Dixit se ad Regem scripturum, ut facultatē da-

ret eam perficiendi, sed cum id mihi valde non placeret Rege teni-
 topere tenente, tandem suavit, vt Areomagani Ecclesiam con-
 derem, esse quippe ciuitatem illam in primis celebrem, si id non
 placeret, Cotapatanam eligere iussit. Respondi Areomaganum in
 ditionem Delauayi esse, (erant autem inter Obonem & Delauayi
 inimicitia) me velle in ipsius Obonis ditione consistere. nihil
 minus hortante ipso Obone, & se fortasse Areomaganum in sui
 potestatem redacturum non obscure significante, ita consenti in
 Areomaganum, vt simul Cotapatana Ecclesiam aedificandi facul-
 tatem peterem, quam ille libenter concessit, publicoque diplo-
 mate confirmauit, asserens se nihil aliud velle, nisi quod mihi gra-
 tum foret. Tandem pannis bombycinis de more donatum beau-
 gnissimè dimisit. Inde digressus ad Papum Regulum cum exercitu
 descendente contendit. Hic me vt antea humaniter, ita quam
 humanissimè accepit P. Ricus vbi esset, & alia multa tuo more
 sciscitatus est. Muneribus pro consuetudine donauit. Disceden-
 tem monuit, vt ab arce Ludouici Macedi, quam ipse rebellante
 suis militibus obsederat, in itinere declinarem. Ea nocte peruii
 ad ciuitatem Triualurem, hortis & nemoribus circum, pilae
 affabre structis circumdatam, idolorum delubris celeberrimam. Hic in
 fano quodam aperto, sicut antea feceram, pernoctauit. occur-
 runt mox Brachmanes, & milites; de lege diuina verba facientem
 audiunt; gentilia superstitionis fallacias ita detexi, arguunt
 conuicti, vt ipsos suorum Deorum pigeret puderetque. Chisti De-
 mini legem veram esse affirmare non dubitarent, imò & Ecclesiam
 in ipso vrbis foro construere per ipsos licere dicerent. Alii dice-
 bant, Perbellè actum est nobiscum hactenus, quia Brach-
 manis in fraudem illecti, tam turpiter errauimus. quid autem
 superest, nisi vt eis cerebrum elidamus fustibus prius, deinde verò
 Deo debitum cultum exhibeamus? Huc praeposterum feruore diu ego
 moderari aggredior, alius qui confidentior videbatur. Imo ego,
 inquit, spondeo me in posterum horum Deorum delubra non in-
 gressurum, neque manus aut oculos Diis tam turpibus sublatum
 quinimo potius Deo vero, caeli & terrae conditori, honorem delat-
 urum, donec Ecclesia fiat. Postera luce discessimus, in itinere oc-
 currit elephas, cuiusdam idolo sacer, hic Ludouicum Macedo pre-
 teriens me delegit, quem proboscide peteret, forsitan vt fallaci
 Deorum praecipuum aduersarium vleisceretur. At me Deo vno &
 vero protegente, comitibus metu cadentibus, proboscideis istis
 in canistrum Ludouici delatus, illud longissimè proiecit. Ad Col-
 legium demum reuerso allatae sunt litterae a Rege, in quibus nego-

nium quoddam peculiare mihi cōmendauit. Simul admonuit,
 memor essem, se vni mihi & Societatis Patribus ciuitatem illam,
 & terram totam credere; curare iussit, ne quid iniuria a Lusita-
 nis antiquis incolis fieret, si quid noui accideret, ipsum vt face-
 rem certiore horrtatus est. Aliam in eandem sententiam a De-
 lauayo epistolam accepi. addebat hic, se valde cupere me conue-
 tum, milites ad deducendū petere iussit a Praefecto ciuitatis, quē
 Adigarem nuncupant. Dixit se mihi suam terram commendare,
 eo quod Praefectum iuuenem & rerum imperitum agnosceret;
 quare velle ne quid alicuius momenti Patribus inconsultis aggre-
 deretur. Atque hoc idem ad ipsum Adigarem scripsit non Dela-
 uayus solum, sed etiam Nayna auunculus, qui ab incolis Mude-
 liae dicitur, nempe ciuitatis & terrarum, quae Delauayo parent,
 Quasitor ac Moderator. Hic sexcenta millia Pagodum (moneti
 genus est, cuius sesquid aureum valet) in annos singulos Delauayo
 stipendii nomine pendit, cuius tributū adminiculo vniuersa De-
 lauayi fortunae non paru fulciuntur. Quare ipsius litteris inuita-
 tus, eum conuenire decreui, & Dominica secunda Quadragesi-
 mae Changuela Batepaleanum versus contendere; cum prope eam
 ciuitatem ventum est, Naynam nostri amantissimu in colloquiū
 euocavi, per amicos & familiares aduentum meum gratulatus,
 ipse sub noctem accessit lychnuchis plurimis & militibus comi-
 tatus. Ad urbem postridie deduxit, ac tanta liberalitate & muni-
 ficientia non solum mihi, sed etiam omnibus, qui mecum vene-
 rant, omnia necessaria ministranda curauit, vt nec vnus quidem
 rerum expensam facere necesse fuerit. Ad Delauayum tandem
 peruenctus, inueni vulnus alligantem, quod illi in tibiam incidens
 equus impeggerat. Hic vt me vidit, tanta repente laetitia se affectū
 dixit, vt se sanum reputaret, ac se suosque omnes aduentu meo à
 peccatis mundatos. Multa illi de me, de imperio Lusitaniae, de
 lege diuina seiscitanti, Gubernator Nayna admodum honorifica
 praedicauit; vt conciones quas ad populum habemus, & vocum
 intentiones, ac remissiones ipsos denique gestus & motus omnes
 non solum narraret, verum etiam ipse imitando representare
 conaretur. Tantam hae audiendo voluptatem capit Delauayus,
 vt ipse postea saepe suis Ducibus in memoriā redigeret, quae Gu-
 rippus ille de rerū terrenarū contemptu, de elemosynis largiendis,
 de fraude & damno non inferendo, deque aliis Christianae Reli-
 gionis documentis, ipso audiente dixerat. Hae Dynastis ipsum
 vilitatibus inculcabat, ac praedicabat, vt iam nō tantu Nayna Patres,
 sed & ipsi quoque Delauayus in concionando imitari videretur.

Sequens

Sequenti biduo thesauros ostendit, quorum magnam partem ad Regem Vissanagoræ olim pertinuisse aiebat. Dum hæc omnia monstrat. Scio, inquit, vos Patres nihil ex his desiderare, aut hæc vidēdo delectari, cum mūdo vale dixeritis. Cui ego: Imò, inquam, quod maximè me delectat, illud est, quòd in hac Regia gazamuta video ad crucis imaginē formata. Ille his multo plura se Chandegrini reposita habere respondit, eaque mihi, si quando se offerret occasio, ostensurum: Ecclesiam quoque optimo loco Chandegrini iuxta Regis palatium se ædificaturum promisit. Locum quæ is dicebat, Chandegrini vidi, neque memini me videre in tota urbe meliorem, aut magis accommodatum. Dixit etiam se omnia, quæ ad Sacerdotum alimenta pertinerent, assatim præbiturum. Vnum hoc orare, ut se singulis mensibus visitarem, & sponderem me semper in amicitia permansurum, etiam postquàm vrbs S. Thomæ in ipsius potestate non esset; se enim non urbem, sed Patres desiderare, quibus se & suam gazam credēdam existimauit. Cui ego: Nos inquam, aliam gazam, alios lapides preciosos nobis obcreditos habemus, qui omnibus terrenis diuitiis merito præferri debent; nimirum hominum animas, quas ad creatoris sui cognitionem instruere cupimus, ac præcipuam inter cæteras animarum rationem habemus. Tunc ille: Quid, inquit, mihi dabitis, si Christianus fio? Nos, inquam, tanto Dynasta dignum nihil præstare poterimus, præter obedientiam, quam non solum tanquam Domino, verum etiam tanquam optimo parenti, & rei Christianæ duci atque protectori, nos debere fatebimur. At Deus Opt. Max. qui diues est in omnes, qui inuocant illum, te in amicitiam & gratiam recipiet, quod omnibus thesauris antepōndum ceteris. Quasiuit, quo ritu quibusve cæremoniis baptisma conferretur, atque omnia ita approbavit, ut Brachmanes nonnulli timerent, ne Christiana sacra susciperet. Postremo die, nobis præsentibus, consueto illo corporis exercitio uti placuit, ad quod nemo nisi admodum familiaris admittitur, quod erat eiusmodi: Ipsi cum corpore extenso, in tapete jacentem quatuor iuvenes robusti conuoluunt, & fricant, ac subinde insiliunt, & pedibus prementes latrum sudorem eliciunt; ipso interim torrores suos increpant, & tanquam leues, & nullius ponderis homines, ut impèsius premant, adhortante. Ego interea, ne ociosus spectator adesset, illi vana interroganti ad omnia respondi. Et antequam exirem, effecti, ut diplomata aliquot daret, quæ huic Collegio & nostris Neophytis è re futura essent. Primum annuis redditibus S. Thomæ, centum Pagodes adjecit. Deinde Collegio centum & quinquaginta annis

cedit, quos Sadramapatamæ annuis pensionibus solui voluit. Po-
 tremò Brachénæ scripsit, vt Areomagani sedem aliquam idoneã
 quæreret, in qua Patres habitare & Ecclesiã ædificare possent.
 Iam antea Brachena mihi promiserat, se Areomagani terras quas-
 dam Ecclesiæ donaturum. At de his nihil adhuc certi statui, om-
 nia integra seruabo, quoad festum paschæ prætereat. tunc denuo
 V. R. scribam fusiùs, cum per orium licebit, & tabellarius minùs
 vrgebit.

Cùm hæc scripsi, appulit P. Emmanuel da Veiga, secunda feria
 vesperi ad 4. non. Aprilis cum sociis. Vnus P. Eutitius cum sar-
 cinis in via substitit. Maxima & nostra & ciuium omnium gratu-
 latione sunt accepti. Paucos dies quieti dabunt, quoad Rex Can-
 gweranum veniat. Ibi Regi sistam subsidiarios hosce milites, qui
 diuina clementia annuente, hoc amplissimum regnum è grauif-
 sima dæmonum seruitute in suauissimam Christi libertatem imò
 iugum liberrimum afferent. Vicinos primùm Dynastas de eo-
 rum appulsu fecit certiores. Literas V. R. in sermonem Badaganũ
 transferendas curauit, vt vnã cum diplomatis legantur. P. Cãpel-
 lus Nagapatani relictus est, inde ad portum S. Michaëlis rectã
 contendit, & si Ecclesia Sadramapatamæ erit, speramus fore, vt
 nullo negotio inter nos communicare, conuenire, & mutuo nos
 consolari possimus: quia inter P. Alexandrum Leni, & Sadrama-
 patamam, & urbem S. Thomæ, viginti milliarium, denique à Chã-
 gue lapede Sadramapatamam vsque non ampliùs duodecim mil-
 liarium trajectus est: flumen in ipsis faucibus trium brachiorum
 altitudinem continet, fundo labitur lutulento, introrsum magnã
 profunditas, nauium stationibus apta; aër salubris, aquæ dulces,
 gens nostri amans; ipse Delauayus, à quo omnia pendent, aman-
 tissimus: quare quàm maturrimè illum conuenire decreui. Im-
 pedior occupationibus, ne plura hoc tempo re. V. R. suam benedi-
 ctionem mihi impertiat. Vale. Data in Collegio S. Ioannis in vr-
 be S. Thomæ, Prid. Cal. Aprilis, anno 1599.

Per idem ferè tempus, dum nostri ad huius potentissimi Regis
 curiam viam affectant, (quorum ingressus ad tempus dilatus est,
 eo quòd Rex contra Madurenum Naichum singenti cum exerci-
 tu contendebat, quem ipse tamen debiti stipendii nomine datis
 duodecim millionibus siue centies vicies centenis aureorum mil-
 libus à se facilè auertit) ex alia parte nostris ad Regis Calecutani
 regnum paruit aditus, renouato inter ipsum & Lusitanos fœdere,
 quod superioris anni simultatibus ruptum erat, & nostri inchoa-
 ram Calecutii residentiam ad tempus deserere coacti. Quam rem,
 ita

ita ut contigit, breuiter enarrabo. Anno huius seculi nonagesimo octauo classis maritimæ Præfectus, cum fœdus cum Zamorino, Cunali Mahometani astu, non coalesceret, antequam ei bellum indiceret, nostros è Residentia exire iussit. Zamorinus pro amore, quo erat in nostros affectus, eos retinere nitebatur, nostris nihil periculi etiam ingruente bello impendere affirmavit: posse eos saluis suis rebus in Residentia manere. Vicit tamen Præfecti sententia, inueterata in nos Saracenorum odia perpenderit: qui po nulli dubium erat quin Mahometani, qui loca maritima tenent, sibi à nostris illata damna in nos & Christianos nostros ulescerentur. Qua de causa Præfecto obtemperantes maturè se subdixerunt. At consolatus est eos Dominus. Nam Princeps quidam Zamorini consobrini, nostrorum colloquiis & assidua conuersatione attractus, ad Christianam Religionem animum adiecit: & eadem nocte, qua nos fugam adornabamus, summis precibus baptismu perens, à Patre baptizatus est, deinde ab Archiepiscopo chismate munctus: atque in hunc diè, licet oculus, boni Christiani specimen præ se ferre perseverat.

Nostros absentibus, Zamorinus ad me sæpenumero scribere, orare ut Patres sibi restituerem Ecclesiam interea & reliqua omnia integre seruari præcepit. Saraceno cuidam, qui croci per conceptu plagâ infixerat, ceruices amputari iussit. Nostri quoties illi spè faciebant, se confecta pace quam primùm redituros. Zamorinus interea tum propter simultatum veteres offensas, tum et Lusitanis magis complaceret, Cunali archipirata, strepitu suo tam olim rebellanti, bellum indixit. Hic a multis annis peratiticois biremibus mare infestum habuit, & opimis spoliis ductus, ad Regii nominis dignitatem a suis euectus, à paruis inuis ad potentissimi principis instar accreuit. Prorex hanc occasionem nactus, & ipse aduersus Cunalem validam classem instruxit, in qua duo ex nostris missi. Arcem Lusitani statuto die ingenti impetu oppugnarunt, arbitrantes se primo congressu victores euaduros. At hostibus, efferato animo propugnaculis, cedere necesse fuit, aliquot ducibus & militibus desideratis. Nostri Sacerdotes tam mari quàm terra suo officio fungentes, in animarum salutem totis viribus incumbebant.

Zamorinus his exemplis in Lusitanorum amicitia confirmatus, ipse in oppugnatione communis hostis perseverauit, pacemque cum nostris, tribus conditionibus, præter alia, interpolitis, ex omnium nostrum sententia confecit.

Primo dedit facultatem in tota ditione sua Euangelium prædicandi,

randi, seque propenso studio & beneuolentia nostris opem larum promisit. Omnibus gentilibus & Mahometanis ad Christianam fidem conuersis & conuertendis licere dixit pristinis in Republica muneribus, dignitatibus, & facultatibus gaudere, & bonorum suorum hæredes instituere. Aream ad Ecclesias extruendas idoneam se daturum spondit, & omnibus ad eas confugiētibz immunitatem concessit.

Secundò promisit se prestiturum, vt Lusitani omnes, & quouis alii Christiani, qui ad ipsius terras casu aliquo in captiuitatem lapsi appulerint. Praefecto arcis aut quastori regio redantur.

Ultimò (quod magni momenti est) promisit, se nullo vnquam tempore permissurum, vt Christiani S. I. homæ, qui in ipsius terris habitant, Episcopum siue Prælatum quemuis nisi a Summo Pontifice & a Rege Lusitaniæ missum agnoscant, ad sextum Calend. Aprilis, anno 1599.

His ita transactis, ad Residentiam suam nostri reuersi sunt: At tamen superstitie potentissimo hoste Cunale, nostris in illa gente optatum fructum ex labore capere non licebit. Ex his quæ dicta sunt, licet V. P. facile possit huius missionis Calecutanæ rationem & statum omnem cognoscere, tamen quia oppugnationis, cuius modò memini, infausto successu res non nihil sunt perturbatæ; visum est hoc loco litteras P. Francisci Rosiis opponere, quæ tempore conflictus Calecuti cum Zamorino erat.

EXEMPLVM LITTERARVM P. FRANCISCI
RVSSIS EX CASTRIS ZAMORINI SEPTIMO
Id. Martii 99.

GO V. R. iussu cum Zamorino in castris restiti scripsit enim V. R. Patres, qui Goa venerant, classi sufficere: me verò neque oppugnationi interesse, neque belli consiliis me immiscere volebat, quod sanè prestiti. Oppugnationis verò ratio fuit eiusmodi: Ludouicus Gamma classis maritimæ Præfectus, postquam exercitum, in quo mille & quingenti Lusitani numerabantur, in terras Ariori trans flumen Cunalis exposuerat, nauigia in pontis speciem colliganda curauit, atque hac arte pontibus triginta vno confectis, negotium dedit Ludouico de Sylua, Duci exercitus, viro fortissimo, vt cum trecentis militi-